

УДК 72.012.8

DOI <https://doi.org/10.32782/2415-8151.2026.40.34>

СВОЛОК ЯК ЕЛЕМЕНТ ДИЗАЙНУ: ІСТОРІЯ ТА ПЕРСПЕКТИВИ ВИКОРИСТАННЯ В ІНТЕР'ЄРАХ СУЧАСНИХ ГРОМАДСЬКИХ ПРОСТОРІВ

Григорчук Ганна Віталіївна

аспірантка кафедри дизайну інтер'єру і меблів,
Київський національний університет технологій та дизайну, Київ, Україна;
асистентка кафедри будівництва, архітектури та дизайну,
Херсонський державний аграрно-економічний університет, Кропивницький, Україна,
e-mail: bp08@meta.ua, orcid: 0009-0002-9485-6979

Анотація. Стаття присвячена аналізу різьблених сволоків як конструктивних, художніх та символічних елементів української народної архітектури XVII–XVIII століть і розгляду перспектив використання їх в сучасних громадських інтер'єрах.

Мета. Систематизувати конструктивні, художні і семантичні характеристики різьблених сволоків XVII–XVIII ст. та визначення способів їх використання в дизайні сучасних громадських інтер'єрів.

Методологія. Використано порівняльно-історичний, типологічний, описовий, структурно-семіотичний та інтерпретаційний методи.

Результати. Розглянуто історичні, типологічні, семантичні й естетичні характеристики. З'ясовано, що сволок в народній архітектурі виконував не лише несучу функцію, а й був важливим елементом просторової організації інтер'єру та носієм символічних сенсів. Охарактеризовано зв'язок між формою сволока, характером різьблення, написами та світоглядними уявленнями тогочасного суспільства. Показано, що декоративне оформлення сволоків включало солярні, християнські та геральдичні мотиви. Досліджено значення їх як музейних експонатів. Обґрунтовано можливість використання в сучасному дизайні через стилізацію форми, орнаменту та символіки. Встановлено, що в інтер'єрах громадських просторів сволок може виконувати роль композиційного акцента, поєднуючи традиції із сучасною естетикою.

Наукова новизна полягає у вперше запропонованому міждисциплінарному аналізі феномену сволока на перетині архітектури, культурології, музейної справи та сучасного дизайну громадських просторів.

Практична значущість. Результати можуть застосовуватися в створенні експозицій, реконструкцій і громадських інтер'єрів з використанням національних елементів. А також подальших досліджень народної архітектури і інтеграції традиційної спадщини в сучасне предметно-просторове середовище.

Ключові слова: дизайн, інтер'єр, багатофункціональний заклад, конструктивний елемент, символіка, художній образ, композиційні прийоми, опорна балка; музейна колекція, стилізація.

ВСТУП

Різьблені підпружні балки, або сволоки, становлять одну з найцінніших пам'яток матеріальної культури України ранньомодерної доби. Як важливий елемент традиційного дерев'яного будівництва, вони поєднують конструктивну функцію з глибоким символічним змістом. У межах міждисциплінарного дослідження аналізується сволок як конструктивний елемент будівель та його трансформації в декоративний і композиційний об'єкт. Розглянуті можливості використання сволоків в інтер'єрах громадських просторів як дизайнерських акцентів в національному стилі.

На перетині етнокультурних впливів XVII–XVIII століть, у межах Української козацької держави сформувався культурно-історичний регіон Гетьманщина та Військо Запорізьке Низове. Культурне середовище цього регіону зазнало впливу загальноєвропейських тенденцій, але водночас зберігало своєрідність, яка відображена в різьблених балках – сволоках. Невелика кількість збережених сволоків має статус унікальних художніх пам'яток архітектури і представлена в музейних зібраннях. Окремі згадки в наукових працях і понад 20 збережених сволоків є підґрунтям для вивчення і аналізу їх конструктивних й естетичних особливостей [20]. У межах даного дослідження сволок розглядається у кількох взаємопов'язаних аспектах. Насамперед, як архітектурно-конструктивний елемент, що відіграв ключову роль у формуванні просторової структури традиційного дерев'яного будівництва. З культурологічної точки зору різьблені сволоки відображають світогляд тогочасного суспільства, що закладений в декорі. Сволок у музейних експозиціях виконує функцію центрального композиційного елемента. Особливу цінність мають автентичні музейні експонати, що потребують детального дослідження, адже досі їх художні особливості, різноманітність функцій, техніки виготовлення, матеріали та стилістичні рішення вивчалися фрагментарно. Розв'язання цієї проблеми сприятиме глибшому розумінню ролі оберегових елементів у архітектурі; збереженню та ефективному представленню у музейних експозиціях. Водночас для формування цілісного підходу до вивчення та розвитку національної ідентичності в архітектурі й дизайні важливо визначити методологічні та системно-структурні засади сучасного етнодизайну на різних ієрархічних рівнях архітектурного середовища. Ґрунтовне дослідження декоративних елементів народної архітектури: символіки, орнаментики та засобів оформлення є надзвичайно актуальним,

оскільки сприяє популяризації традиційної культури та збагаченню музейних колекцій.

АНАЛІЗ ПОПЕРЕДНІХ ДОСЛІДЖЕНЬ

Теоретичне підґрунтя та джерельна база дослідження спираються на низку праць, у яких розглядаються підходи до аналізу штучного середовища, створеного людиною. Найбільш вагомими для нашої статті є історіографічні й археологічні дослідження різьблених сволоків XVII–XVIII ст. доктора культурології А. Л. Щербаня [17; 18; 20], Частина вивчених ним сволоків представлена в музейних експозиціях України (сволок 1733 р. – Дніпропетровський національний історичний музей ім. Д. І. Яворницького; сволок 1741 р. – Диканьський історико-краєзнавчий музеї ім. Д.М. Гармаша, 1704–1761 рр. – Національний історико-етнографічний заповідник «Переяслав»). Вказані напрацювання є важливою основою для подальшого вивчення художньо-типологічних та семантичних характеристик різьблених балок.

Зібраний корпус пам'яток потребує інтерпретації не лише як історичного матеріалу, а як елементу предметно-просторового середовища. Розгляд сволоків як елементів середовища передбачає аналіз їх сприйняття та функціонування у системі взаємодії з людиною. М. Ю. Блінова [2] поділяє процес розуміння архітектурного середовища на два типи: когнітивний і інтерпретаційний. Когнітивний тип пов'язаний із розпізнаванням об'єктивних характеристик середовища (форма, масштаб, функція), інтерпретаційний – із наданням смислів через культурні та індивідуальні коди. Інтерпретаційний підхід до середовища конкретизується через його семіотичне прочитання. С. М. Лінда [5, с. 14–25] охарактеризовує культурні явища як семіотичні системи. Зокрема, архітектура, мистецтво й дизайн в цій праці розглядаються як система знаків і символів. Їхні окремі прояви працюють як «тексти», що несуть певну інформацію та смислове навантаження. Н. В. Сергеєва [9, с. 10–14]. розглядає формування нових підходів, відмінних від існуючих уявлень про гармонійність продукту дизайну, як у системі відносин «предмет – людина», так і в системі «предмет – людина – середовище», а також розуміння естетики й естетичного як зовнішнього прояву.

Семіотичні та перцептивні характеристики середовища структурізуються в сучасних методологіях дизайн-проекування. Всебічний внесок у дослідження архітектурного середовища зробив Н. М. Шебек [13, с. 62–73] Дослідник використовує

історико-порівняльний аналіз і системний підхід до структурування предметно-просторових утворень, де середовище характеризується як ієрархічна система просторових рівнів із різними функціями. Дослідження О. Сафронової, В. Сафронова [7, с. 278–281] вивчають тенденції: сучасного дизайн-проекування середовища, що ґрунтуються на синтезі різних шкіл та стратегій. Так, художній проектні підходи інтегрують три базові напрями: функціоналізм, екологічний дизайн та соціально орієнтоване проектування.

Методологічні засади поняття національної своєрідності в архітектурі та сучасному етнодизайні, згідно з підходом В. А. Абізова [1, с. 3–10] визначені на різних рівнях організації простору: соціальному, містобудівному, функціонально-планувальному, просторово-композиційному, художньо-образному та предметному. Такий методологічний підхід визначає основи формування етнодизайну чітким розподілом його структурних рівнів і ознак; виявляє специфіку використання українських етнічних елементів в сучасному інтер'єрі; розкриває його семантично-змістовне значення та обґрунтовує його доцільність.

У дослідженні О. О. Перця [6] сформульовано принцип художнього ладу, який в образній формі демонструє культурну еволюцію та духовні досягнення суспільства від давньої історії до сьогодення.

Попри наявність історіографічних та поодиноких фахових досліджень, різьблені сволоки ранньомодернової доби досі не розглянуто як артефакти, що поєднують художню, сакральну та етнографічну цінність з архітектурною.

МЕТА

Мета дослідження – систематизувати конструктивні, художні і семантичні характеристики різьблених сволоків XVII–XVIII ст. та визначення способів їх використання в дизайні сучасних громадських інтер'єрів.

РЕЗУЛЬТАТИ ТА ЇХ ОБГОВОРЕННЯ

Народна архітектура України формувалася на основі традицій, що передавалися між поколіннями (рис. 1). Її основні риси: доцільність, логічність, економічність та простота конструкцій. Це давало можливість швидкого зведення споруд з місцевих будівельних матеріалів за мінімального використання кваліфікованої праці. Під час будівництва з дерева дотримувалися встановлених правил визначення розмірів і форм будівель. Об'ємно-просторова композиція в плані зазвичай мала витягнуту прямокутну форму. Основну увагу

зосереджували на пропорційності, масштабності та виразності форми. Принцип контрасту підвищував архітектурно-художню насиченість. Узгодженість форм досягалася шляхом застосування художньо-композиційних засобів, таких як симетрія, асиметрія, ритм, фактура і текстура. Простір будівлі гармонійно інтегрувався в природне середовище. В кожному етнографічному регіоні народне житло мало притаманну йому об'ємно-просторову структуру, функціональне зонування, розміщення предметів побуту [12].

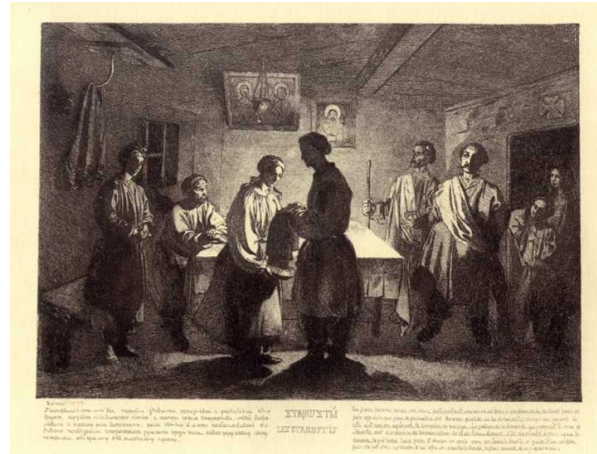

Рис. 1. Т.Г. Шевченко. Старости. Папір, офорт 18 × 25,6; 23,8 × 29,9; (26,8 × 35,2) см. (Санкт-Петербург). 1844. Національний музей Тараса Шевченка, інв. № г-376 [14]

Однією з найдавніших конструктивних деталей у традиційному будівництві є сволок – центральна балка перекриття стелі дерев'яної споруди зрубної чи каркасної конструкції (рис. 2). В різних регіонах використовувалися своєрідні назви таких балок. Але найбільш поширеним, загальнозрозумілим було слово «сволок». Воно похідне від дієслова «волочити» й означає «той, що стягує».

Рис. 2. Сволок у хаті мірошника. Комплекс споруд «Двір мірошника», м. Переяслав [8]

Первісні форми сволока можна простежити ще в архаїчних житлах, котрі являли собою примітивні заглиблення, перекриті настилом із паралельно укладених дерев'яних стовбурів. У напівземлянках часів Київської

Русі сволок розміщували на вершинах причілкових стін або на двох вертикальних опорах заглиблених у землю. Згодом сволок почали встановлювати на верхню обв'язку причілкової та сінешної стін.

У традиційному українському дерев'яному будівництві зустрічаються хати як з одним, так і з двома поперечними сволоками. У давніх спорудах Рівненської та Волинської областей характерним було спирання стелі на один поперечний сволок. Для підсилення стельової конструкції в деяких випадках посередині хати під сволоком встановлювали вертикальну підпору, яка являла собою дерев'яний стовп, який мав назву шіша [11].

Архітектурне вирішення хати значною мірою залежало від традицій та матеріального стану господаря. Будівлі відрізнялися між собою за площею, кількістю приміщень та технологією зведення. Але сволоки залишалися, незалежно від регіону, одним із ключових конструктивних елементів. Вони утримували стелю й забезпечували зв'язок між поздовжніми стінами. Сволоки у хатах розміщувалися у поперечному напрямку відносно довжини будівлі. Поверх сволоків зазвичай накладали дошки «у розбіжку». Таким чином, утворювалася характерна стеля, що візуально збільшувала простір приміщення.

Масивний поздовжній сволок проходив через усе приміщення чи найбільшу кімнату будинку та ніс основне навантаження стелі. У результаті стеля трималася на 3–4 поперечних балках і одному центральному поздовжньому сволоку. Для центрального сволока обирали особливо міцне дерево, найчастіше сосну. Рідше – дуб або липу. Обтесаному стовбуру надавалася квадратна чи прямокутна форми в перерізі [16, с. 175–179]. У багатьох регіонах існував звичай переносити центральний сволок зі старої хати до нової. Особливо урочистим для українців був момент встановлення цієї балки під час завершення зрубу. Сволок підіймали на верх стін, перев'язували рушниками або хустками, іноді навіть обгортали кожухом, щоб хата була теплою. Після встановлення рушники і хустки передавали майстрам на знак подяки, а господарі влаштовували святкову гостину.

У народній архітектурі України сволоки прикрашені рельєфними композиціями виконували й декоративну функцію. Декорування здійснювалося за допомогою заглибленого або опуклого різьблення. Для зорового полегшення конструкції нижня грань балки часто стесувалася та створювався профіль. Іноді застосовували поліхромний розпис. Різьблення зазвичай розміщували двох

площинах сволока: нижній та лицевій. Лише на п'яти збережених балок декоровано задню площину. Виділяються багатодекоровані сволоки, характерною рисою яких є ритмічне чергування орнаментів, симетричне компонування мотивів уздовж всієї довжини та товщини балки [15, с. 135–140].

Оздоблення сволока включало знаки-обереги: зубці, хрести, солярні символи; написи про дату та, іноді, обставини будівництва, ім'я власника (в окремих варіантах – дружини), благословення дому та господарів. Застосовувалася церковнослов'янська мова з нарядковими скороченнями (титлами), наголосами, апострофами. Використовувалось логотипічне письмо, графічні символи, які передають ціле слово або словосполучення та також абрєвіатури (рис. 3). Для позначення чисел під титлами використовувалися церковнослов'янські літери. Сволоки з написами вважаються писемними документами, що фіксують інформацію засобами символів і старослов'янського письма, своєрідним архівом родової пам'яті та носієм письмової традиції [15; 16]. Оформлення сволока часто відображало соціальний статус першого власника будинку. Розміри, спосіб обробки та декоративне оздоблення слугували показником рівня заможності. Сволок розглядався як елемент, покликаний захищати житло від негативних впливів [10].

Таким чином, можна стверджувати, що сволок у народній архітектурі виконував комплексну функцію. Він був не лише елементом будівельної конструкції, але й носієм глибокої символіки, що поєднувала християнську практику благословення та писемну традицію.

У контексті структурно-семіотичного аналізу архітектури, створеної на основі етнічних мотивів, сволок виступає як значущий культурний і сакральний знак. У межах концепції семіотичного циклу знаку за С. М. Ліндою [4], сволок можна розглядати як архітектурний референт – прототип, що поєднує етнокультурні смисли та асоціативні зв'язки з традиційною народною архітектурою. З позицій семіотики, сволок є складовою архітектурного тексту, в якому поєднуються елементи матеріальної культури та духовної символіки. Як артефакт, він репрезентує смислогенез – втілення етнічного змісту, пов'язаного з уявленнями про сакральний центр оселі, вісь світу, оберіг і носій родової пам'яті. А різьблення, символи, написи надають йому функції сигнального та соціально-символічного кодів [3].

З духовної точки зору, сволок є символом міцності оселі, добробуту та захисту родини.

Під час його встановлення здійснювалися ритуальні дії: у заглиблення, куди його вкладали, клали монети, як символ матеріального достатку. З метою духовного захисту дому у східному куті приміщення розміщували освячені церковні предмети, ладанки, а у західному куті гроші й хліб. Сволоки постійно утримували у чистоті, перед великими святами його білили, мили, підфарбовували. У Чистий четвер на ньому викопчували хрест за допомогою свічки, принесеної зі Служби Божої, а на Водохреща малювали хрест крейдою. На його поверхні зберігали пічне начиння та лікарські рослини, що додавало сволоку ще й утилітарно-магічної функції. У другій половині XIX – XX ст. були записані етнографічні матеріали, які свідчать, що сволок умовно поділяв хату на два світи: простір від дверей до покуті був призначений для гостей; простір за сволоком був закритим для сторонніх, символізуючи світ сім'ї [16, с. 175–179].

Рис. 3. Фрагменти різьблених сволоків ранньомодерної доби.
Фото А. Л. Щербаня

На більшості досліджених сволоків XVII–XVIII ст. у центральній частині лицевої поверхні розміщувався хрест. Ця традиція епізодично продовжувалася до початку XX ст. Це – християнський символ, що означає стражданням, розп'яттям і воскресінням Ісуса, котре стало означати джерело вічного життя. Окрім хреста, на сволоках часто присутні полісемантичні знаки: кола, розетки та їх комбінації. Так, орнаментальний мотив розетки зазвичай постає у вигляді стилізованої квітки. Зображення голови лева на одному з предметів початку XVII ст. символізує владу, мужність і охоронну силу [15, с. 135–140]. Деякі сволоки, прикрашені комплексною системою

магічних символів. Кожен орнамент мав функцію заклинання на щасливе життя, здоров'я, добробут та захист оселі від злих сил. Наприклад, хрест із колом, як солярний знак і знак божественного світла; розетка, як стилізована квітка життя і родючості; «плетена стрічка», що символізує нескінченність [16, с. 175–179].

Таким чином, різьблені сволоки, виготовлені з деревини місцевих порід втілюють складну семіотичну систему, у якій закодовані релігійні, родові, владні та космогонічні смисли. Сволоки постає як ключовий етнокультурний знак, що поєднує конструктивну доцільність, художню виразність і сакральну значущість, інтегруючись в сучасний простір та зберігаючи глибинні смисли традиційної культури.

На цьому тлі музейна експозиція сволоків як важливих елементів народної архітектури набуває особливого значення. Застосування регіональних культурних форм у проектуванні виставкового простору сприяє збереженню й оновленню місцевих традицій, а також робить історичну культуру більш доступною для відвідувачів. Добре спроектований музейний простір може водночас відображати глибину традиційної спадщини та відповідати вимогам сучасності, поєднуючи архітектуру з навколишнім середовищем і підтримуючи розвиток регіональної культури [19].

З початку XX ст. почалася музеєфікація сволоків та експонування в історичних та краєзнавчих музеях. З 1970-х рр. їх вже можна було побачити в інтер'єрах, перенесених в музеї під відкритим небом. У 1990–2000-х рр. почалося виготовлення «різаних» сволоків для новостворюваних будинків.

Експонування елементів народної архітектури, зокрема сволоків, на основі принципів художнього ладу: екологічності, священності, генетичності, перспективності та футурологічності [6], дозволяє створити музейні середовища з урахуванням цих засад. Так, принцип екологічності відображає екологічну гармонію через використання традиційних матеріалів та технологій обробки сволоків. Принцип священності виражений у сакральності значущих елементів, орнаментах та символіці сволоку. Принцип генетичності відтворює глибинні культурні коди та спадкоємність традицій народної архітектури. За допомогою принципу перспективності закладаються просторові рішення та образи майбутнього національної культури. Через принцип футурологічності художнє бачення виступає елементом творчого проектування.

Застосування ключових принципів художнього ладу, зокрема демонструють структура та зміст сволока із хати шишацького сотника Федора Яковенка, датований 1741 роком, що виявлений у 1982 році в селі Климківка Диканського району й нині зберігається в Диканському історико-краєзнавчому музеї ім. Д.М. Гармаша [17, с.1386–1389].

Принцип священності виявлений через оздоблення християнською символікою: хрестами, зображеннями мук Ісуса Христа, «трилисткові» хрести та абрєвіатурами ІС ХС, НИ КА, ЦС (Цар Слави). Ці елементи розміщені по центру лицьової та зворотної сторін і супроводжуються молитовними написами. Дата виготовлення сволока співвідноситься з періодом святкування Трійці.

Принцип генетичності: напис «Сей дом Отец ...» тотожний текстам на сволоках запорозьких куренів середини XVIII ст., що засвідчує спільний культурний код. Звернення «Єго Милості Пан» відображає традицію етикету, властиву козацькій старшині. Символіка (тюльпани, розетки, хрест у колі) відображає сталі релігійно-естетичні уявлення. Постаць фундатора Федора Яковенка вказує на зв'язок артефакта з козацьким середовищем і родом.

Принцип екологічності: сволок виготовлено з традиційного місцевого матеріалу липи. Рослинна орнаментика відображає гармонію з природним середовищем та символізує оновлення.

Принцип перспективності: диканський сволок є джерелом художніх і духовних ідей. Його збереження та вивчення допомагають відновлювати традиційну візуальну культуру. Об'єкт може використовуватись у цифрових реконструкціях, 3D-моделюванні та сучасному дизайні.

Принцип футурологічності: напис про благочестя, згадка Трійці, символіка тюльпанів, відображають уявлення про гармонійне родинне життя. Через тексти й зображення передається бачення майбутнього.

Унікальний приклад, що відображає релігійні уявлення, культурну спадкоємність і роль жінки в суспільстві козацької доби – сволок що експонується у Дніпропетровському національному історичному музею ім. Д. І. Яворницького, датований 25 квітня 1733 року (рис. 4). Це один із найдовших відомих зразків, який має конструктивну особливість перекривав два приміщення різної ширини. Замовницею сволока була Анастасія Деркач вдова та власниця шинка в Переволочній. Імовірно походження балки – село Китайгород на Дніпропетровщині. До музею балка потрапила у 1927 р. завдяки зусиллям Д. Яворницького [18, с. 182–188].

Рис. 4. Сволок Анастасії Деркач. Фото А.Л. Щербаня

Принцип екологічності втілено через використання натуральної деревини дуба, застосування ручного тесання, різьблення, а також через раціональну конструкцію: одна балка перекривала дві кімнати.

Принцип священності: центральна частина сволока прикрашена опуклим Голгофським хрестом, Три частини основного напису містять: сакральне благословення дому «ВО ИМЯ ОТЦА И СЫНА...», римоване побажання добробуту й захисту; а також через медальйон із молитвою «КСТЕХЪ ТЫ МНИ КРІПОСТЬ...».

Принцип генетичності проявляється в традиційному розміщенні хреста, орнаменті та написах.

Принцип перспективності проявляється в можливості застосування при реконструкції приміщення або віртуального моделювання інтер'єру зі сволоком. Унікальна майстерність різьблення та римований напис – джерело натхнення для сучасного дизайну та каліграфії.

Таким чином, застосування сформульованих принципів художнього ладу в музейній практиці дозволяє органічно поєднати традицію й новацію.

У сучасному архітектурному просторі сволок продовжує функціонувати як знаковий елемент з новим змістовим навантаженням. Сьогодні це елемент інтер'єру, який символізує зв'язок із традицією та національною культурою. Сенси, що закладені в традиційному елементі, переносяться в сучасний культурний простір, де отримують нову інтерпретацію. Сакральний смисл сволока, як знака трансформується у декоративно-композиційний елемент.

Поєднання просторової конфігурації приміщення, архітектурно-конструктивних елементів, меблів і обладнання, декоративного оздоблення, кольорового вирішення, освітлення, фактур і текстур матеріалів формує композицію інтер'єру з етнічними мотивами. Узгодженість між цими складовими забезпечує цілісність художнього образу.

З метою досягнення такої єдності сформульовано принципи застосування етнічних мотивів в дизайні інтер'єрів: стилізація

народних форм і орнаментів; пряме відтворення зразків народної архітектури та побутових речей; використання автентичних предметів декоративно-ужиткового мистецтва; а також поєднання стилізації з сучасними інтер'єрними рішеннями. Найбільш ефективним вважається метод стилізації, який передбачає творче переосмислення етнічних образів із наданням їм сучасних акцентів [3].

ВИСНОВКИ

Сволок як культурний феномен здатний зберегти та трансформувати традиції у сучасному середовищі. Його потенціал у дизайні громадських просторів відкриває нові можливості створення інтер'єрів, застосовуючи сучасні технології. Уведення до предметно-просторового середовища сволока, як художнього об'єкту моделює образ середовища й формує футуристичне художнє бачення.

Культурологічний аспект сволоків дозволяє поглянути на ці конструктивні елементи через призму їх культурного, символічного та соціального значення. Це відкриває нові можливості для дослідження і розуміння того, як архітектура і будівництво можуть впливати на формування культурної ідентичності, а також як технології будівництва можуть бути збережені та адаптовані до сучасних умов, зберігаючи свою культурну спадщину.

ЛІТЕРАТУРА

- [1] Абизов В. А. Методологічні засади створення етнодизайну середовища. *Теорія та практика дизайну*. 2016. №9. С. 3–10.
- [2] Білінова М. Ю. Співвідношення понять «сприйняття», «розуміння» та «смысл» в дослідженні соціокультурного аспекту архітектури. *Scientific Journal «ScienceRise»*. 2015. №4/1(9). С. 7–10. DOI: 10.15587/2313-8416.2015.41211.
- [3] Громнюк А. І. Етнічні мотиви в архітектурі сучасних інтер'єрів підприємств харчування. Дис. ... канд. арх-ри : 18.00.01. Львів, 2016. 274 с.
- [4] Лінда С. М. Історизм у розвитку архітектури: автореф. дис. на здобуття наук. ступеня доктора архітектури: 18.00.01. Львів, 2013. 39 с.
- [5] Лінда С. М. Структура «архітектурного знака» та «архітектурного тексту» в семіотичному аналізі об'єктів історизму *Вісник НУ «Львівська політехніка»*; «Архітектура». 2012. №728. С. 14–25.
- [6] Перець О.О. Принципи художньої організації предметнопросторового середовища (на прикладі Полтавського історико-етнокультурного регіону). Дис. ... канд. мистецтвознавства: 26.00.01. Київ, 2017. 230 с.
- [7] Сафронова О., Сафронов В. Тенденції у розвитку методології дизайну середовища. *Актуальні проблеми сучасного дизайну* : матеріали Міжнар. наук.-практ. конф., Київ, 22 квітня 2021 р./ Київ : КНУТД, 2021. С. 278–281.
- [8] Сволок у хаті мірошника 20230924 131306.jpg. Wikimedia Commons. *Wikimedia Commons*. URL: https://commons.wikimedia.org/wiki/File:Сволок_у_хаті_мірошника_20230924_131306.jpg (дата звернення: 13.04.2026).
- [9] Сергеева Н. В. Естетика в структурі сутності дизайну. *ХУДПРОМ: Український журнал з мистецтва і дизайну*. 2023. Т. 25. №1. С.10-14. DOI 10.33625/hudprom2023.01.010.
- [10] Степанюк А. В. Архітектурне проектування будівель та споруд сільських поселень. *Львів: НВФ «Українські технології»*, 2015. 296 с.
- [11] Сивак В. Облаштування інтер'єру народного житла українських Карпат: стан наукової розробки проблеми. *Народознавчі зошити*. 2017, №3 (135), С.632–645. <https://doi.org/10.15407/nz2017.03.632>
- [12] Тарасюк І. І. Принципи архітектурного формування сільських садіб Волині XIX - поч. XX ст. та їх розвиток в сучасних умовах. Дис. ... канд. арх. : 18.00.01. Луцьк. 2015. 267 с.
- [13] Шебек Н.М. Архітектурне середовище: досвід типологічних досліджень. *Сучасні проблеми архітектури та містобудування..* 2012. №30. С.62-73.
- [14] Шевченко Т. Старости. Енциклопедія життя і творчості Тараса Шевченка. URL: <https://www.t-shevchenko.name/uk/Painting/PicturesqueUkraine/Matchmakers.html> (дата звернення: 13.04.2026).
- [15] Шкіра М., Шкіра Н., Шкіра Л.. Сволоки у контексті дослідження традиційного народного житла кінця XIX – початку XX століття Музею народної архітектури та побуту Середньої Наддніпрянщини Національного історико- етнографічного заповідника «Переяслав». *ЕМІНАК Науковий щоквартальник*. № 1 (21) Т. 3. 2018. С.135–140.
- [16] Шкіра М., Шкіра Л. Дерев'яні різьблені сволоки у зібранні Національного історико-етнографічного заповідника «Переяслав». *Православ'я в Україні: зб. матеріалів IX Міжнар. наук. конф.* С. 175–179.
- [17] Щербань А., Бабкова Н.. Сволок 1741 р. з фондів диканського історико-краєзнавчого музею. *Народознавчі зошити*. № 6 (174), 2023. С. 1386–1396. DOI <https://doi.org/10.15407/nz2023.06.1386>.
- [18] Щербань А., Юрченко А. Атрибуція сволока 1733 року. *Нові дослідження пам'яток козацької доби в Україні*. 2025. №34. С. 182–188.
- [19] Wen Ling. Research on the Expression of Regional Cultural Elements in the Design of Museum Exhibition Space. *Frontiers in Art Research*. 2020, 2(8), P. 54–59. doi: 10.25236/FAR.2020.020809 (date of access: 26.12.2025).
- [20] Shcherban A., Babkova N. Carved support beams of the Hetmanate. *History of science and technology*. 2024. Vol. 14, no. 1. P. 184–212. URL: <https://doi.org/10.32703/2415-7422-2024-14-1-184-212> (date of access: 23.12.2025).

REFERENCES

- [1] Abyzov, V. A. (2016). Metodolohichni zasady stvorennia etnodyzainu seredovyscha [Methodological principles of environmental ethnodesign formation]. *Teoriia ta praktyka dyzainu*, (9), 3–10 [in Ukrainian].
- [2] Blinova, M. Yu. (2015). Spivvidnoshennia poniat «spryniatia», «rozuminnia» ta «smysl» v doslidzhenniakh sotsiokulturnoho aspektu arkhitektury [Correlation of the concepts of “perception”, “understanding” and “meaning” in studies of the socio-cultural aspect of architecture]. *Scientific Journal «ScienceRise»*, 4/1(9), 7–10. <https://doi.org/10.15587/2313-8416.2015.41211> [in Ukrainian].
- [3] Hromniuk, A. I. (2016). Etnichni motyvy v arkhitekturi suchasnykh inter'ieriv pidpriemstv kharchuvannia [Ethnic motives in the architecture of modern interiors of food enterprises]. Candidate's thesis. Lviv [in Ukrainian].
- [4] Linda, S. M. (2013). Istoryzm u rozvytku arkhitektury [Historicism in the development of architecture]. Avtoreferat doktorskoi dysertatsii [Extended abstract of doctoral dissertation]. Lviv [in Ukrainian].
- [5] Linda, S. M. (2012). Struktura «arkhitekturnoho znaka» ta «arkhitekturnoho tekstu» v semiotychnomu analizi ob'ektiv istoryzmu [Structure of the “architectural sign” and “architectural text” in the semiotic analysis of historicism objects]. *Visnyk NU «Lvivska politekhnika»: Arkhitektura*, (728), 14–25 [in Ukrainian].
- [6] Perets, O. O. (2017). Pryntsyipy khudozhnoi orhanizatsii predmetno-prostorovoho seredovyscha (na prykladi Poltavskoho istoryko-etnokulturnoho rehionu) [Principles of artistic organization of the object-spatial environment (on the example of the Poltava historical and ethnocultural region)]. Kandydatska dysertatsiia [Candidate's thesis]. Kyiv [in Ukrainian].
- [7] Safronova, O., & Safronov, V. (2021). Tendentsii u rozvytku metodolohii dyzainu seredovyscha [Tendency in the development of methodology of the environment design]. *Aktualni problemy suchasnoho dyzainu: materialy Mizhnarodnoi naukovo-praktychnoi konferentsii*, 278–281 [in Ukrainian].
- [8] Svolok u khati mlinarnyka 20230924 131306.jpg. (n.d.). In Wikimedia Commons. Retrieved April 13, 2026, from https://commons.wikimedia.org/wiki/File:Сволок_у_хаті_мірошника_20230924_131306.jpg (Last accessed: 09.04.2026).
- [9] Serheieva, N. V. (2023). Estetyka v strukturi sutnosti dyzainu [Aesthetics in the structure of the essence of design]. *Hudprom: The Ukrainian Art and Design Journal*, 25(1), 10–14. <https://doi.org/10.33625/hudprom2023.01.010> [in Ukrainian].
- [10] Stepaniuk, A. V. (2015). Arkhitekturne proektuvannia budivel ta sporud silskykh poselen [Architectural design of buildings and structures of rural settlements]. Lviv: NVF «Ukrainski tekhnolohii» [in Ukrainian].
- [11] Syvak, V. (2017). Oblashtuvannia interieru narodnoho zhytla ukrainskykh Karpat: stan naukovoї rozrobky problemy [Arrangement of the interior of traditional housing of the Ukrainian Carpathians: state of scientific development of the problem]. *Narodoznavchi zoshyty*, 3(135), 632–645. <https://doi.org/10.15407/nz2017.03.632> [in Ukrainian].
- [12] Tarasiuk, I. I. (2015). Pryntsyipy arkhitekturnoho formuvannia silskykh sadyb Volyni XIX – poch. XX st. ta yikh rozvytok v suchasnykh umovakh [Principles of architectural formation of rural estates of Volyn in the 19th – early 20th centuries and their development in modern conditions]. Kandydatska dysertatsiia [Candidate's thesis]. Lutsk [in Ukrainian].
- [13] Shebek, N. M. (2012). Arkhitekturne seredovysche: dosvid typolohichnykh doslidzen [Architectural environment: experience of typological research]. *Suchasni problemy arkhitektury ta mistobuduvannia*, (30), 62–73 [in Ukrainian].
- [14] Shevchenko, T. (n.d.). Starosty [Matchmakers]. *Entsyklopediia zhyttia i tvorchosti Tarasa Shevchenka*. URL: <https://www.t-shevchenko.name/uk/Painting/PicturesqueUkraine/Matchmakers.html> (Last accessed: 11.04.2026).
- [15] Shkira, M., Shkira, N., & Shkira, L. (2018). Svoloky u konteksti doslidzhennia tradytsiinoho narodnoho zhytla kintsia XIX – pochatku XX stolittia Muzeiu narodnoi arkhitektury ta pobutu Serednoi Naddnyprianshchyny Natsionalnoho istoryko-etnografichnoho zapovidnyka «Pereiaslav» [Ceiling beams in the context of studying traditional folk housing of the late 19th – early 20th century of the Museum of Folk Architecture and Life of the Middle Dnieper region of the National Historical and Ethnographic Reserve “Pereiaslav”]. *EMINAK: Naukovi shchokvartalnyk*, 1(21), Vol. 3, 135–140 [in Ukrainian].
- [16] Shkira, M., & Shkira, L. (n.d.). Dereviani rizbleni svoloky u zibranni Natsionalnoho istoryko-etnografichnoho zapovidnyka «Pereiaslav» [Wooden carved ceiling beams in the collection of the National Historical and Ethnographic Reserve “Pereiaslav”]. *Pravoslavia v Ukraini: zbirnyk materialiv IX Mizhnarodnoi naukovoї konferentsii*, 175–179 [in Ukrainian].
- [17] Shcherban, A., & Babkova, N. (2023). Svolok 1741 r. z fondiv dykanskoho istoryko-kraieznavchoho muzeiu [Beam of 1741 from the funds of the Dykanka historical and local history museum]. *Narodoznavchi zoshyty*, 6(174), 1386–1396. <https://doi.org/10.15407/nz2023.06.1386> [in Ukrainian].
- [18] Shcherban, A., & Yurchenko, A. (2025). Atrybutsiia svoloka 1733 roku [Attribution of a 1733 beam]. *Novi doslidzhennia pamiatok kozatskoi doby v Ukraini*, (34), 182–188 [in Ukrainian].
- [19] Wen, L. (2020). Research on the expression of regional cultural elements in the design of museum exhibition space. *Frontiers in Art Research*, 2(8), 54–59. <https://doi.org/10.25236/FAR.2020.020809>.
- [20] Shcherban, A., & Babkova, N. (2024). Carved support beams of the Hetmanate. *History of Science and Technology*, 14(1), 184–212. <https://doi.org/10.25236/FAR.2020.020809>.

ABSTRACT**Hryhorchuk H. Beams as a Design Element: History and Prospects for Their Use in the Interiors of Modern Public Spaces**

This article examines carved beams as structural, artistic, and symbolic elements of XVII–XVIII century Ukrainian folk architecture and explores the potential for their use in contemporary public interiors.

Purpose: *to systematize the structural, artistic, and semantic characteristics of carved beams from the XVII–XVIII th centuries and to identify ways to incorporate them into the design of contemporary public interiors.*

Methodology. *This study employs comparative-historical, typological, descriptive, structural-semiotic, and interpretive methods.*

The results. *The study examines historical, typological, semantic, and aesthetic characteristics. It has been established that in folk architecture, the beam served not only a structural function but was also an important element of interior spatial organization and a vehicle for symbolic meanings. The connection between the form of the beam, the nature of the carving, inscriptions, and the worldview of contemporary society is characterized. It is shown that the decorative design of the beams included solar, Christian, and heraldic motifs. Their significance as museum exhibits is examined. The possibility of their use in contemporary design through the stylization of form, ornamentation, and symbolism is substantiated. It is established that in the interiors of public spaces, the beam can serve as a compositional accent, combining tradition with contemporary aesthetics.*

Scientific novelty. *Consists of the first-ever interdisciplinary analysis of the phenomenon of the beam, at the intersection of architecture, cultural studies, museology, and contemporary public space design.*

Practical significance. *The findings can be applied to the creation of exhibitions, reconstructions, and public interiors incorporating national elements. They can also inform further research into folk architecture and the integration of traditional heritage into the contemporary built environment.*

Keywords: *design, interior, multifunctional facility, structural element, symbolism, artistic image, compositional techniques, support beam; museum collection, stylization.*

AUTHOR'S NOTE:

Hryhorchuk Hanna, *Postgraduate Student at the Department of Interior and Furniture Design, Kyiv National University of Technologies and Design, Kyiv, Ukraine; Assistant Professor at the Department of Construction, Architecture, and Design, Kherson State Agrarian and Economic University, Kropyvnytskyi, Ukraine, e-mail: bp08@meta.ua, orcid: 0009-0002-9485-6979.*

Дата першого надходження статті до видання: 26.03.2025.

Дата прийняття статті до друку після рецензування: 20.04.2026

Дата публікації (оприлюднення) статті: 30.05.2026

Стаття поширюється на умовах ліцензії
відкритого доступу CC BY 4.0

